

N:o 2.

Af Herr A. Bergström: Angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om vidtagande af åtgärder för utfärdande af en fullständig handelslagbok för Sverige m. m.

Handelsrätten, så vidt den har afseende på och innefattar normer för de rent privata rättsförhållanden, hvilka hafva sitt ursprung från den art af mensklighet, som sysslar med att förmedla varuomsättningen, måste visserligen anses utgöra en integrerande del af den allmänna borgerliga rätten, civilrätten, men icke allenast den historiska utvecklingsgång, handelsrätten haft, utan ock den omständighet, att användningen af deri innehållna rättssatser till följd af sakens natur faktiskt förblir inskränkt till vissa områden af rättslifvet och till särskilda klasser af medborgare, hafva med nödvändighet ledt och måste fortfarande leda dertill, att handelsrätten, ehvad den göres till föremål för vetenskaplig behandling eller lagstiftning, uppfattas och betraktas såsom ett sjelfständigt, speciellt rättsinstitut.

Till den privata handelsrätten i vidsträcktaste betydelse räknas äfven vaxelrätten, sjörrätten och försäkringsrätten; men den framställning, jag nu går att göra, afser endast den egentliga handelsrätten eller handelsrätten i inskränktare mening.

Af lätt insedda orsaker hafva handels idkare städse sträfvat att utbilda särskilda rättsnormer, tjenliga att befrämja utvecklingen af deras yrke. Under skilda tidevarf har denna sträfvat mer eller mindre klart uppfattat sitt mål och krönt med olika framgång. Under romerska väldet lyckades det icke denna sträfvat att skapa en speciel handelsrätt; men omöjligt är, att den ursprungliga romerska privaträtten blifvit i vissa delar väsentligen ombildad genom upptagande af sådana rättsgrundsatser och former för uppgörande af aftal, hvilka utvidgade handelsförbindelser med de främmande folk, som tid efter annan inlemmades i det stora riket, förde med sig. Under medeltiden deremot, då sjelflagstiftning öfvades inom så många och så skilda kretsar af samhället, fann nämnda sträfvande, i öfverensstämmelse med tidens skaplynne, sitt uttryck genom enstaka rättsbildningar i särskilda städer, kor-

porationer och gillen, hvilkas ömsesidiga beröring med hvarandra i tidernas längd medförde en viss gemensamhet och likhet i rättsuppfattningen, utan att dock förmå tillvägabringa en verklig enhet. Det har varit den nyare tiden förbehållet att genom den suveräna statens lagstiftning tillvägabringa kodifikationer af de handelsrättsliga grundsatserna och bestämmelserna.

I vårt land hade redan innan 1734 års lag utfärdades två delar af handelsrätten i vidsträcktaste betydelse, nemligen vaxelrätten och sjörätten, utgjort föremål för särskild lagstiftning, den förra i Plakatet den 5 Juni 1658 om allehanda vaxelbref och i Vaxelrätt och Stadga den 10 Mars 1671 samt den senare i Sjölagen den 12 Juni 1667. Sådant var deremot icke förhållandet med den egentliga handelsrätten. Af företalet till 1734 års lag framgår, att äfven om man den tiden känt behof af en speciel lagstiftning för handelssaker, skulle enligt planen för lagarbetet en sådan lagstiftning icke hafva kommit att inflyta i den allmänna lagboken. Men den ekonomiska utvecklingen i vårt land denna tid var icke så stor, att den kunde bibringa lagstiftaren insigt af ett sådant behof, och de allmänna lagbestämmelserna för handel och vandel emellan enskilda, hvilka stadgas i handelsbalken, ansågos äfven lemna tillräcklig ledning för slitande af egentliga handelstvister. Vid dessa med afseende på handelsns mångskiftande förhållanden utomordentligt torftiga bestämmelser har det sedermera i hufvudsaken fått förblifva, och blott i få delar t. ex. i fråga om handelsböckers vitsord, enskilda banker, aktiebolag m. m. har lagstiftningen sökt vidare utbilda handelsrätten i öfverensstämmelse med tidens kraf.

Med anledning af en vid 1875 års riksmöte i Andra Kammaren af då varande ledamoten af samma Kammare Herr C. F. Lundström väckt motion (N:o 121) om upprättande af handelsdomstolar i de större städerna i Sverige blef, i öfverensstämmelse med hvad Lag-Utskottet i sitt utlåtande N:o 17 hemställt, af Riksdagen beslutet att i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes, i sammanhang med utarbetandet af förslag till ny rättegångsordning, låta komma under öfvervägande, om och i hvad mån handelsdomstolar må kunna i riket införas. (Se Riksdagens underdåniga skrifvelse den 18 Maj 1875, N:o 44). Jag tillåter mig icke att här uttala någon åsigt om lämpligheten att införa en egen jurisdiktion för handelssaker, i hvilken fråga meningarne, oansedt en sådan jurisdiktion hos de flesta af Europas handelsdrifvande kulturfolk kommit till stånd, dock äro ganska delade. Men aflåtande af oförmälda skrifvelse ådagalägger, att Riksdagen behjertar handelsns behof af lagstiftningens omvårdnad, likasom denna skrifvelse ingifver en grundad förhoppning, att Riksdagen icke skall finnas obenägen att än vidare uttala sig i sådan syftning. De i skrifvelsen anförda skäl tala, enligt min tanke, ännu starkare för åstadkommande af en speciel handelslagstiftning; och jag vågar för min del tryggt påstå, att det för handeln är af större vikt att erhålla en fullständig, efter den moderna tidens förhållanden lämpad kodifikation af konstitutiva lagbestämmelser, än särskild jurisdik-

tion och processordning; äfvensom att frågan om sådan jurisdiktion och processordning lämpligen bör komma under slutlig pröfning först i sammanhang med sjelfva handelslagstiftningen.

Det är således en fullständig handelslagbok, hvars åvägabringande jag anser högligen önskvärd och af tidsförhållandena påkallad. En sådan lagbok bör icke byggas på nationel grund, utan tvärtom så nära och så vidt sig göra låter ansluta sig till den handelsrättsliga lagstiftningen i andra civiliserade länder. Detta kräfvades af handelsns verldsborgerliga natur och har äfven såsom en ledande grundsats gjort sig gällande vid utarbetande af Kongl. förordningen om antagande af en ny vexellag den 23 Augusti 1851. Allt mer och mer vinner hos de odlade folken den känslan insteg, att de äro medlemmar af en enda stor folkfamilj och att intet är mera egadt att bringa denna känsla till fullt och klart medvetande, än en liflig inbördes samfärdsel samt främjande af enhet eller åtminstone likhet i dit hörande lagstiftning.

En sådan riktning har, såsom naturligt är, tidigast och starkast yttrat sig hos Nordens stambeslägtade folk. Det blefve snart sagdt omöjligt att uppgifva alla de fall, der sträfvandet efter enhet i dessa folks lagstiftning gifvit sig tillkänna. Ut i förevarande afseende torde det vara nog att erinra, hurusom det i Köpenhamn den 22—24 Augusti 1872 hållna första nordiska juristmötet, uti enstämmigt vidtagen resolution, förklarat sig anse önskligt att öfverensstämmelse i de nordiska rikenas vexellagstiftning sökes genomförd under hänsyn till motsvarande sträfvanden i de större europeiska länderna. Men derjemte röjer sig hos alla odlade folk en åtrå att så vidt ske kan åstadkomma en allmän öfverensstämmelse i vexelrätt och andra dermed jemförliga delar af rätten. Föreningen för reform och kodifikation af den internationela rätten höll den 1—6 September 1875 ett möte i Haag. Vid detta möte valdes en komité med uppdrag att utarbeta förslag till en allmän internationel vexelrätt, närmast afsedd för Europa och de Nordamerikanska fristaterna. Vid detta möte hade endast från Danmark infunnit sig någon jurist; och deri torde vara att söka anledningen, att endast nämnda rike, men ej Sverige eller Norge fick någon representant i komitén. Då emellertid den för Danmark utsedde ledamoten i bemälda komité, förre justitieministern C. W. Klein tillika är medlem af den danska afdelningen af Styrelsen för nordiska juristmötet, lär han genom att sätta sig i förbindelse med de svenska och norska afdelningarna af samma styrelse veta att verka för ett samfäldt nordiskt uttalande i frågan.

Om det nu anses lämpligt och nyttigt, att en handelslagbok för Sverige utfärdas, lär det ock vinna bifall, att utarbetande af densamma kommer att ske i öfverensstämmelse med hvad som i detta afseende åtgöres eller kommer att åtgöras i Norge och Danmark. I det senare landet blef genom Kongl. resolution af den 18 Juni 1870 tillförordnad en komité, som skulle utarbeta förslag till ny handels- och sjölagstiftning (se Dansk Departementstidende för 1870, sid. 475 och 476). Vid

det här i Stockholm i slutet af Augusti månad sistlidet år hållna andra nordiska juristmötet uttalades från norsk sida lifliga önskningar för öfverensstämmelse i de nordiska rikenas handelslagstiftning. Vid sådant förhållande synes mig tidpunkten vara gynsam för främjande af nu afhandlade fråga.

På grund af hvad sålunda förekommit får jag ödmjukligen hemställa,

att Riksdagen ville i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga de åtgärder, som finnas lämpliga och erforderliga icke allenast för utfärdande af en fullständig handelslagbok för Sverige, utan äfven för åstadkommande af öfverensstämmelse med motsvarande norsk och dansk lagstiftning; äfvensom egna nådig omsorg deråt, att, så vidt ske kan, öfverensstämmelse dervid jemväl vinnes mellan de nordiska rikenas och de större handels- och sjöfart-ickande folkens handelslagstiftning.

Stockholm den 20 Januari 1876.

Axel Bergström,

Riksdagsman för Stockholm.
